

**RESPONSABILITATEA INSTANȚEI DE JUDECATĂ  
DE A CONSTATA CARACTERUL ABUZIV A CLAUZELOR  
DIN CONTRACTELE DE ÎMPRUMUT ÎNCHEIATE  
CU CONSUMATORII**

**Sergiu SOCEVOI,**

*asistent universitar, Catedra „Drept public și securitate a frontierei”  
a Academiei ”Ștefan cel Mare” a MAI, absolvent a cursurilor de formare  
inițială a candidaților la funcția de judecător din cadrul  
Institutului Național al Justiției, doctorand*

**Irina MORARU,**

*magistru în drept, absolventă a cursurilor de formare  
inițială a candidaților la funcția de judecător din cadrul  
Institutului Național al Justiției*

**Abstract:** *At the current stage, the Republic of Moldova has approached a model of legislation in favor of the consumer, regulating several mechanisms for its protection. First of all, we note that among the principles of civil law is consumer protection.*

**Keywords:** *consumer, judge, abuse, agreement.*

La etapa actuală, Republica Moldova a abordat un model de legislație în favoarea consumatorului, reglementând mai multe mecanisme de protecție a acestuia. Cu întâietate, observăm că printre principiile legislației civile se regăsește și protecția consumatorului.

În acest sens, conform prevederilor art. 3 alin. (1) din Codul civil al Republicii Moldova, are calitatea de consumator orice persoană fizică care, în cadrul unui raport juridic civil, acționează predominant în scopuri ce nu țin de activitatea de întreprinzător sau profesională. Persoana fizică nu are calitatea de consumator dacă cealaltă parte a raportului juridic civil nu are calitatea de profesionist [1].

În dreptul european, cadrul principal de de reglementare este conferit de Directiva 93/13/CEE a Consiliului Comunității Europene din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii [3] și Directiva 2008/48/CE a Parlamentului European și a Consiliului Comunității Europene din 23 aprilie 2008 privind contractele de credit pentru consumatori [2].

Observăm că în dreptul național, Directiva 93/13/CEE din 5 aprilie

---

1993 a fost transpusă inițial prin Legea privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii nr. 256 din 9 decembrie 2011, iar ulterior, după abrogarea legii organice specificate, prin Capitolul V din Codul civil al Republicii Moldova. Cu referire la Directiva 2008/48/CE din 23 aprilie 2008, aceasta a fost transpusă prin Legea privind contractele de credit pentru consumatori nr. 202 din 12 iulie 2013.

În scopul protecției consumatorului, legiuitorul a reglementat în art. 329 din Codul civil al Republicii Moldova sancțiunea de nulitate absolută de protecție a consumatorului. Astfel, în contractele cu consumatorii sânt nule clauzele abuzive, precum și clauzele prin care se derogă de la dispozițiile legale de la care este interzis a se deroga în detrimentul consumatorului (nulitatea de protecție). Nulitatea de protecție operează doar în măsura în care avantajează consumatorul [1].

Este de evidențiat că conform prevederilor art. 328 alin. (1) din Codul civil al Republicii Moldova, nulitatea absolută a actului juridic poate fi invocată, atât pe cale de acțiune, cât și pe cale de excepție, de orice persoană care are un interes născut și actual. Instanța de judecată este obligată să o constate din oficiu după ce a ascultat opiniile participanților la proces [1].

În această ordine de idei, clauzele abuzive sunt reglementate de Capitolul V din Codul civil al Republicii Moldova, dar până la intrarea în vigoare a Legii privind modernizarea Codului civil și modificarea unor acte legislative nr. 133 din 15 noiembrie 2018 [6], acestea erau reglementate de Legea privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii nr. 256 din 9 decembrie 2011, care pe această cale a fost abrogată [4].

În contextul subiectului studiului vizat, responsabilitatea instanței de judecată de a aprecia clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii, se deduce și din prevederile art. 28<sup>1</sup> alin. (4) din Legea privind protecția consumatorilor nr. 105 din 13 martie 2003, conform căruia în cazul în care constată caracterul abuziv al clauzelor contractuale elaborate pentru a fi utilizate în o multitudine de contracte, instanța de judecată constată nulitatea acestor clauze, dispune excluderea lor din contract, impunând, totodată, comerciantului obligația de a exclude aceste clauze din contractele cu același obiect încheiate cu alți consumatori, precum și interdicția de a include astfel de clauze în alte contracte care urmează a fi încheiate cu consumatorii [7].

Clauza abuzivă este definită în art. 3 din Directiva 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993. În acest sens, o clauză contractuală care nu s-a negociat individual se consideră ca fiind abuzivă în cazul în care, în contradicție cu cerința de bună credință, provoacă un dezechilibru semnificativ între drepturile și obligațiile părților care decurg din contract, în detrimentul consu-

matorului. Se consideră întotdeauna că o clauză nu s-a negociat individual atunci când a fost redactată în prealabil, iar, din acest motiv consumatorul nu a avut posibilitatea de a influența conținutul clauzei, în special în cazul unui contract de adeziune. Faptul că anumite aspecte ale unei clauze sau o anumită clauză au fost negociate individual nu exclude aplicarea prezentului articol pentru restul contractului, în cazul în care o evaluare globală a acestuia indică faptul că este, cu toate acestea, un contract de adeziune. În cazul în care orice vânzător sau furnizor pretinde că s-a negociat individual o clauză standard, acestuia îi revine sarcina probei [3]. Definiții similare regăsim și în prevederile articolelor 1069 și 1072 din Codul civil al Republicii Moldova.

La evaluarea caracterului abuziv al unei clauze contractuale în sensul articolelor 1072 alin. (1), 1073 și 1074 din Codul civil al Republicii Moldova se va ține cont de: a) respectarea obligației de transparență prevăzută la art. 1071; b) natura obiectului contractului; c) circumstanțele determinante în cadrul încheierii contractului; d) celelalte clauze contractuale; și e) clauzele cuprinse în orice alt contract de care depinde contractul.

Sunt prevăzute orientativ și neexhaustiv clauzele considerate abuzive în conținutul art. 1077 din Codul civil al Republicii Moldova, iar clauzele considerate abuzive nemijlocit doar în contractele cu consumatorii, în conținutul art. 1078 din aceeași Lege. Totodată, într-un contract dintre un profesionist și un consumator, clauzele indicate la art. 1077 alin. (1) pct. 1)-3) sânt considerate abuzive chiar dacă ele au fost negociate individual cu consumatorul.

Prin urmare, concluzionăm că toate clauzele contractuale incluse în contractele de împrumut încheiate cu consumatorii urmează a fi examinate sub aspectul legalității lor prin prisma normelor menționate. Această atribuție îi revine instanței de judecată în cazul intentării unei acțiuni în justiție.

În acest context, Curtea de Justiție a Uniunii Europene a notat în jurisprudența sa despre posibilitatea instanței de a examina, din oficiu, caracterul abuziv al unei clauze, care reprezintă un mijloc adecvat atât pentru a atinge rezultatul prevăzut la art.6 din Directiva 93/13/CEE din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii, și anume, faptul ca respectivele clauze abuzive să nu creeze obligații pentru un consumator individual, cât și pentru a contribui la realizarea obiectivului prevăzut la art. 7 din aceeași Directivă, din moment ce o astfel de examinare poate avea un efect disuasiv care contribuie la încetarea folosirii clauzelor abuzive în contractele încheiate de un comerciant cu consumatorii [9, pct. 32].

Instanța de judecată nu trebuie să trateze din perspectiva prevederilor de drept comun cauzele în care se cere constatarea caracterului abuziv al

---

unor clauze dintr-un contract de împrumut, ci, cu precădere, din perspectiva legilor și jurisprudenței, privitoare la drepturile consumatorilor.

Curtea Supremă de Justiție în jurisprudența sa concluzionează că pentru existența unei clauze abuzive, trebuie să se țină cont de îndeplinirea următoarelor condiții generale: clauza contractuală în litigiu să nu fi fost negociată; prin ea însăși creează un dezechilibru semnificativ între drepturile și obligațiile părților; dezechilibrul creat este în detrimentul consumatorului, nefiind respectată cerința bunei-credințe [8].

Curtea notează că condiției ca clauza contractuală în litigiu să nu fi fost negociată se asimilează situația în cazul contractelor de împrumut încheiate cu consumatorii, preformulate standard, clauzele fiind prestabilite de către creditor fără să fi fost oferită consumatorului posibilitatea de a modifica sau înlătura vre-una dintre clauze, iar eventualele diferențe dintre ele nu se datorează negocierii cu clienții, ci particularităților fiecărui client în parte. Prezentarea către public a diferitor pachete/opțiuni de creditare/împrumut reprezintă o formă de publicitate/de informare, în legătură cu serviciile oferite, însă odată făcută alegerea unui anumit tip de produs de către consumator, acesta este lipsit de posibilitatea reală de a negocia condițiile/termenele/clauzele contractului pentru care a optat, în urma informării [8].

Astfel, negocierea directă cu consumatorul nu este echivalentă cu prezentarea pachetului de servicii de către creditor și cu obligația de informare, negocierea presupunând, ca partea, consumatorul, să aibă posibilitatea modificării clauzelor contractuale.

Cu referire la condiția că clauza contractuală creează un dezechilibru semnificativ între drepturile și obligațiile părților, în acest sens se va verifica conținutul drepturilor și obligațiilor părților, valoarea la care acestea se raportează, precum și existența clauzelor prin care nu se acordă aceleași drepturi ambelor părți contractante. O clauză, pentru a fi abuzivă, trebuie să producă un dezechilibru între prestațiile părților, analiza acestei condiții implicând o comparație între interesele celor două părți ale contractului pentru a se verifica dacă interesul consumatorului a fost neglijat în raport cu cel al profesionistului [8].

Pentru a ști dacă o clauză provoacă un dezechilibru semnificativ între drepturile și obligațiile părților care decurg din contract în detrimentul consumatorului, trebuie să se țină seama, în special, de normele aplicabile în dreptul național, în lipsa unui acord între părți, în acest sens.

La aprecierea bunei-credințe trebuie acordată o atenție deosebită forței pozițiilor de negociere ale părților, faptului de a ști dacă consumatorul a fost încurajat să-și dea acordul pentru clauza în cauză, scopurilor urmărite

de părți. Buna-credință presupune din această perspectivă, faptul că niciuna dintre părți nu urmărește să obțină, ca urmare a încheierii contractului, mai mult decât valoarea contraprestației la care s-a obligat cealaltă parte, respectând, astfel, un echilibru al prestațiilor reciproce [8].

În ceea ce privește împrejurările în care un asemenea dezechilibru este creat „în contradicție cu cerința de bună-credință”, urmează să se verifice dacă creditorul, acționând în mod corect și echitabil față de consumator, se poate aștepta în mod rezonabil, ca acesta din urmă să accepte o asemenea clauză, în urma unei negocieri individuale. La aprecierea bunei-credințe, deși aceasta nu constituie o condiție în sine a stabilirii caracterului abuziv al unor clauze, trebuie acordată o atenție deosebită forței pozițiilor de negociere ale părților, pentru a se putea constata, dacă profesionistul a acționat în mod corect și echitabil față de consumator, de ale cărui interese legitime trebuie să țină seama [8].

La aprecierea bunei-credințe va trebuie să se țină cont de scopul esențial urmărit de „comision, taxe și orice alt tip de costuri, pe care trebuie să le suporte consumatorul”, care constituie în mod vădit o obligație esențială care se impune consumatorului în schimbul punerii la dispoziție a împrumutului. În acest context se va verifica dacă în contractul de împrumut s-a indicat în mod transparent motivele care justifică remunerația corespunzătoare, în condițiile în care se contestă că creditorul este obligat să furnizeze o contraprestație reală pentru a obține comisionul menționat [8].

La fel, se va verifica dacă terminologia folosită „comision, taxe și alte remunerații” în legătură cu acordarea împrumutului, este descrisă în cuprinsul condițiilor generale ale contractului de împrumut încheiat, pentru ca consumatorul să fie în deplină cunoștință de cauză cu privire la motivele pentru care sunt percepute aceste sume, din moment ce motivația perceperii lor nu este detaliată nici în cuprinsul condițiilor speciale ale contractului de împrumut.

Mai mult ca atât, creditorul urmează să indice scopul pentru care au fost percepute comisioanele, taxele și alte remunerații, destinația acestora, astfel încât să ofere consumatorului toate informațiile necesare în raport de care ultimul alege să încheie sau nu contractul respectiv, urmează să se specifice care sunt operațiunile concrete pe care creditorul se obligă să le efectueze în schimbul acestor remunerații.

În lipsa acestor precizări, clauzele respective vor fi considerate abuzive în sensul art. 1072 din Codul civil al Republicii Moldova.

Conceptul de „cost total al împrumutului” este format din toate costurile, inclusiv dobânda, comisioanele, taxele și orice alt tip de costuri pe care

trebuie să le suporte consumatorul în legătură cu împrumutul și care sunt cunoscute de către creditor. Lipsa menționării tuturor costurilor într-un contract de împrumut are o importanță esențială și poate constitui un element decisiv în cadrul analizei aspectului dacă o clauză dintr-un contract de împrumut este reflectat în mod clar și inteligibil în sensul art. 4 din Directiva 93/13/CEE din 05 aprilie 1993.

Din analiza contractelor de împrumut încheiate cu consumatorii se conchide faptul că în cazul în care clauzele contractuale sunt exprimate într-un mod clar și inteligibil, instanța de judecată nu este în drept de a aprecia caracterul abuziv al acestor clauze contractuale.

În acest sens, conform prevederilor art. 1075 alin. (2) din Codul civil al Republicii Moldova, evaluarea caracterului abuziv al clauzelor nu poate să se refere la obiectul contractului și nici la caracterul adecvat al prețului sau al remunerației, pe de o parte, față de bunurile, lucrările sau serviciile furnizate în schimbul acestora, pe de altă parte, în cazul în care s-a respectat obligația de transparență, prevăzută la art. 1071. Obiectul contractului și raportul dintre preț și calitate pot fi luate în considerare la evaluarea caracterului abuziv al celorlalte clauze contractuale [1].

Astfel, conform prevederilor art. 1071 din aceeași Lege, persoana care prezintă clauze care nu au fost negociate individual este obligată să se asigure că ele sânt elaborate și comunicate într-un limbaj clar și inteligibil, precum și să fie lizibile. Această cerință este aplicabilă textului în întregime, inclusiv notelor de subsol, trimiterilor la alte texte sau specificațiilor de orice natură. Într-un contract dintre un profesionist și un consumator, clauza propusă de către profesionist cu încălcarea obligației de transparență impuse prin dispozițiile alin. (1) poate fi considerată abuzivă doar pe acest unic temei [1].

Sintagma „exprimate într-un limbaj ușor inteligibil” nu poate fi redusă la o exprimare clară și ușor inteligibilă din punct de vedere gramatical sau literal, pentru că altfel ar fi fost de prisos a se face această mențiune în cuprinsul unui act normativ, ci la situația în care clauza să fie clar definită astfel încât consumatorul să aibă reprezentarea clară a rațiunilor și fundamentelor relative, la conținutul clauzelor și efectelor acestora asupra contractului în ansamblu [8].

În concluzie, Curtea Supremă de Justiție notează că instanța de judecată trebuie să indice cu suficientă claritate motivele pe care își întemeiază soluția cu privire la caracterul abuziv al unor clauze din contractele de împrumut încheiate cu consumatorii, nu doar prin fraze generale să menționeze despre acest fapt, cum ar fi de exemplu alegația că caracterul abuziv al clauzelor contractuale se manifestă prin lipsa negocierilor directe cu consumatorul sau

prin lipsa bunei-credința din partea creditorului la semnarea contractului.

Pe cale de consecințe, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a evidențiat că în cazul în care instanța de judecată se abține de a da un răspuns special și explicit la cele mai importante întrebări, fără a acorda părții care a formulat acțiunea posibilitatea de a ști dacă acest mijloc de apărare a fost neglijat sau respins, acest fapt se va considera o încălcare a dreptului la un proces echitabil în sensul art. 6 §1 din Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale [10, pct. 27].

### **Bibliografie:**

1. Codul civil al Republicii Moldova nr. 1107 din 6 iunie 2002. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 22 iunie 2002, nr. 82-86. Republicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1 martie 2019, nr. 66-75;
2. Directiva 2008/48/CE a Parlamentului European și a Consiliului Comunității Europene din 23 aprilie 2008 privind contractele de credit pentru consumatori
3. Directiva 93/13/CEE a Consiliului Comunității Europene din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive, în contractele încheiate cu consumatorii;
4. Legea privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii nr. 256 din 9 decembrie 2011. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 24 februarie 2012, nr. 38-41. Abrogată prin Legea privind modernizarea Codului civil și modificarea unor acte legislative nr. 133 din 15 noiembrie 2018;
5. Legea privind contractele de credit pentru consumatori nr. 202 din 12 iulie 2013. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 6 septembrie 2013, nr. 191-197;
6. Legea privind modernizarea Codului civil și modificarea unor acte legislative nr. 133 din 15 noiembrie 2018. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 14 decembrie 2018, nr. 467-479;
7. Legea privind protecția consumatorilor nr. 105 din 13 martie 2003. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 27 iunie 2003, nr. 126-131;
8. Decizia Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție nr. 2ra-632/20 din 26 august 2020;
9. Hotărârea Curții de Justiție a Uniunii Europene în cauza Cofidis SA împotriva Jean-Louis Fredout, nr. C-473/00, din 21 noiembrie 2002;
10. Hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului în cauza Hiro Balani contra Spaniei, din 09 decembrie 1994, nr. 18064/91.